

6 клас

Урок №25

Дата:

РОБОТА ВІТРУ, ТЕКУЧИХ І ПІДЗЕМНИХ ВОД, ЛЬОДОВИКІВ.

Мета:

навчальна: поглибити знання про літосферу, сформувані уявлення про роботу вітру, текучих і підземних вод, льодовиків як рельєфоутворювальних процесів, їхні причини та наслідки, показати взаємозв'язки між дією зовнішніх сил та формами рельєфу;

розвивальна: формувати науковий світогляд, розвивати допитливість, уміння спостерігати за процесами на земній поверхні, логічне мислення, уміння робити висновки, розуміння практичності набутих знань;

виховна: виховувати повагу до людських знань, здатність працювати в колективі, бережливе ставлення до природи.

Тип уроку: засвоєння нових знань, умінь, навичок.

Обладнання: підручник, атлас, фото- та відеоматеріали прояву зовнішніх сил природи.

Опорні та базові поняття: вивітрювання, ерозія, акумуляція, вимоїна, яр, балка, річкова долина, морена, терикон, насип, кар'єр.

ХІД УРОКУ

I. ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МОМЕНТ

II. МОТИВАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ТА ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У прислів'ях люди часто порівнюють свою діяльність чи її наслідки із силами природи. Наприклад, «Вода камінь точить», «Вітер й гору з місця зрушить». У чому, на ваш погляд, сутність цих прислів'їв? Чому саме такі образи були взяті?

III. АКТУАЛІЗАЦІЯ ОПОРНИХ ЗНАНЬ, ВМІНЬ І НАВИЧОК УЧНІВ

У чому сутність дії зовнішніх сил природи?

Поясніть поняття «вивітрювання». У чому полягає його рельєфоутворювальна дія?

Відпочиваючи на березі моря чи річки, ви можете бачити гладенькі камінці. Що зробило їх такими?

Що ви відчуваєте на своїй шкірі, коли сильні пориви вітру підіймають пил, часточки ґрунту? Як, на вашу думку, ці часточки діють на скелі?

IV. ВИВЧЕННЯ НОВОГО МАТЕРІАЛУ

1. Робота вітру

Явища зміни земної поверхні під дією вітру називають **еоловими процесами** (Еол — давньогрецький бог вітру). Виконують руйнівну, транспортну та накопичувальну (акумулятивну) роботу.

Вітер «працює» з дрібними уламками гірських порід, ними руйнує інші гірські породи (дряпає, свердлить, відбиває) переносить уламки на значні відстані, накопичує у вигляді *брижів, дюн, барханів*.

Найбільш активно руйнівна дія вітру проявляється близько до землі, тому утворюються грибоподібні еолові форми.

Якщо зруйновані часточки гірських порід дуже маленькі, схожі на пил утворюються *лесові породи*. Вони є основою багатих українських чорноземів.

2. Робота текучих і підземних вод

Води руйнують та частково розчиняють гірські породи, обточують їх, транспортують їх та відкладають (акумуляують) у вигляді *пляжів, наносів*. Процес відбувається майже скрізь на суходолі (обмеження — полярні райони Землі та високігірні райони вічного холоду).

Тимчасові текучі води розмивають породи, утворюючи *вимоїни*, які перетворюються на *яри* (мають здатність рости), а потім на *балки* (зупинили зростання).

Річки постійно здійснюють усі види роботи, утворюючи різноманітні елементи річкових долин (ущелини, каньйони, тераси, дельти) У горах великі перетворення роблять *селеві потоки* (потік води зі зруйнованими гірськими породами).

Підземні води руйнують породи з глибини, поєднуючи механічний спосіб і хімічний (*провалля, зсуви, печери*). Внаслідок хімічної дії утворюються натічні форми (*сталактити, сталагміти, сталагмати*).

3. Робота льодовиків

Льодовики руйнують за типом бульдозера (згрібають, полірують, виорюють), переносять поперед себе або в своєму тілі, накопичують у вигляді *морени*. Льодовики змінюють територію свого поширення залежно від кліматичних умов, залишені ними характерні сліди дозволяють робити висновки про особливості природи в далекі геологічні часи.

4. Діяльність людини

Людина — потужна геологічна сила. Так само руйнує гірські породи (кар'єри, виїмки, шахти), транспортує в інші місця та накопичує (*насити, терикони, дамби* тощо).

VI. ЗАКРІПЛЕННЯ ВИВЧЕНОГО МАТЕРІАЛУ

У чому різниця між вивітрюванням і роботою вітру?

Внаслідок яких процесів утворюються печери?

У чому схожість діяльності вітру, текучих вод та льодовиків?

Завдання 1. Підкресліть рискою:

1) наслідки роботи вітру: пляжі, перенесення уламків гірських порід, утворення печер, бархани та дюни, вимоїни;

2) зовнішні процеси Землі: робота текучих вод, рухи літосферних плит, робота вітру, землетруси, магматизм, робота морського прибою.

Завдання 2. Доповніть логічний ланцюжок: зовнішні сили Землі руйнування _____.

Завдання 3. Спробуйте уявити, якою б була наша планета без води (з точки зору змін земної поверхні).

VII. ПІДСУМОК УРОКУ

VIII. ДОМАШНЄ ЗАВДАННЯ

Опрацюйте § 22.

Розробити план заходів по запобіганню руйнівної роботи вітру.